

Jasmin Karjalainen

SLUMMIMATKAILU MATKAILIJAN NÄKÖKULMASTA

Matkailun koulutusohjelma

2016

SLUMMIMATKAILU MATKAILIJAN NÄKÖKULMASTA

Karjalainen, Jasmin
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Matkailun koulutusohjelma
Kesäkuu 2016
Ohjaaja: Salo, Vappu
Sivumäärä: 40
Liitteitä: 2

Asiasanat: slummi, slummimatkailu, motivaatio

Tämän opinnäytetyön aiheena oli slummimatkailu matkailijan näkökulmasta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin sähköistä haastattelua, jossa haastateltiin kolmea henkilöä. Lisäksi haastatteluista saatujen tulosten tukemiseksi tutkimusaineistona käytettiin viittä slummikierros-kokemuksista kertovaa blogikirjoitusta.

Tutkimustehtävänä oli tutkia, miksi slummeihin matkustetaan ja miten slummimatkailu vaikuttaa matkailijaan. Tutkimuksella pyrittiinkin vastaamaan kysymyksiin, mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle ja mitä odotuksia hänellä on slummimatkailun suhteen. Lisäksi tutkimuksella haluttiin selvittää, millaisia vaikutuksia slummikierroksella on matkailijaan, eli millaisia tunteita slummikierros matkailijassa herätti ja muuttiko kierros heidän ajatusmallejaan slummeista ja sen asukkaista.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena kevään 2016 aikana. Tutkimuksessa selvisi, että slummikierrokselle lähtemisessä suurin motivaatiotekijä oli halu tutustua paikalliseen kulttuuriin sekä kokea uutta. Slummikierrokselle lähettäessä, matkailijat odottivat näkevänsä kurjuutta, köyhyyttä ja masentuneita ihmisiä, mutta nämä odotukset olivat usein paljon pahempia kuin millaisia slummit todellisuudessa ovat. Slummikierrokselle osallistuneet olivat yllättyneitä slummiasukkaiden iloisuudesta ja ystävällisyydestä sekä siitä, etteivät olot slummeissa olleetkaan niin kurjat kuin he olivat ajatelleet. Slummikierros vaikuttaa matkailijaan avartavana kokemuksena; nähtyään, miten huonoissa oloissa ihmiset joutuvat asumaan, opittiin arvostamaan sitä, mitä itsellä on eikä pidetä mitään itsestäänselvyytenä.

SLUM TOURISM FROM TRAVELLER'S POINT OF VIEW

Karjalainen, Jasmin

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Tourism

June 2016

Supervisor: Salo, Vappu

Number of pages: 40

Appendices: 2

Keywords: slum, slum tourism, motivation

The topic of this thesis was slum tourism from traveller's point of view. The method of research used was interview via e-mail. There were three participants for the interview. Additionally, to support the information gathered from the interviews, five blog posts about slum tour experience were used as research material.

The main objective of this thesis was to find out why people are travelling to slums and how does the slum tour affect the traveller. The goal of the research was to answer the questions "what motivates the traveller to attend to a slum tour?" and "what kind of expectations the traveller has about the tour?". Furthermore, the affects of the slum tour were examined, in other words did the slum tour change the traveller's way of thinking about slums and the slum residents and what kind of feeling did the tour awaken.

The methodological approach of the study was qualitative and it was conducted in the spring of 2016. The research showed that the main motivator for attending the slum tour was the desire to get to know the local culture and to experience something new. The travellers expected to see misery, poverty and depressed people on slum tour but in most cases the reality was not as bad as the expectations. The slum tour visitors were surprised about the happiness and hospitality of the slum residents. Also, the slum areas were not as bad as they thought. The slum tour was an eye-opening experience: after seeing how some people are living, the travellers learned to appreciate what they have and not take everything for granted.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	6
2.1	Tutkimustehtävä ja aiheen valinta	6
2.2	Työn tarkoitus ja tavoite	7
2.3	Teoreettinen viitekehys	7
3	SLUMMIMATKAILU	8
3.1	Mitä ovat slummit?	8
3.2	Slummimatkailu ja sen historia.....	10
3.3	Slummimatkailun eettisyys	12
4	MATKAILIJAN MOTIVAATIO SLUMMIMATKAILUUN	14
4.1	Matkailijan määritelmä	14
4.2	Motivaation määritelmä	16
4.3	Motivaatioteoriat.....	17
4.4	Motivaatio slummimatkailuun	19
5	TUTKIMUSMENETELMÄ	25
5.1	Laadullinen tutkimus	25
5.2	Sähköinen haastattelu.....	26
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	28
6.1	Tutkimuksen kulku	28
6.2	Slummikierros.....	30
6.3	Mikä motivoi lähtemään slummikierrokselle?.....	31
6.4	Matkailijan odotukset.....	32
6.5	Slummikierroksen vaikutukset matkailijaan.....	33
7	YHTEENVETO	34
8	TULOSTEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI.....	35
9	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Slummimatkailu on paitsi yksi nopeimmin kasvavista matkailun muodoista maailmassa, myös samalla yksi kiistanalaisimmista (Ma 2010, 3). Slummimatkailulla tarkoitetaan kaupunkien köyhimmille alueille (”slummeihin”) suunnattua matkailua. Slummi määritellään rähjäiseksi alueeksi, joissa asumukset eivät täytä kunnollisen asumisen kriteerejä ja joissa asukkailla on huonosti turvatut oikeudet (Yhdistyneet Kansakunnat 2007, 26). Pääasiassa slummikierroksia järjestetään kehittyvissä maissa, kuten Etelä-Afrikassa, Intiassa sekä Brasiliassa, mutta niitä on järjestetty myös länsimaisten suurkaupunkien, kuten New Yorkin, köyhemmillä alueilla (Ma 2010, 3; Iaboni 2013).

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan slummimatkailua matkailijan näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään, mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle, mitä odotuksia hänellä slummimatkailun suhteen on, ja millaisia vaikutuksia slummikierroksella on matkailijaan. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla sähköpostitse slummikierrokselle osallistuneita henkilöitä. Opinnäytetyöstä saatuja tuloksia voidaan myöhemmin hyödyntää esimerkiksi opetusmateriaalina.

Työn teoriaosuuden keskeiset aihealueet ovat slummimatkailu sekä motivaatio. Aluksi avataan slummi-sanan käsitettä sekä kerrotaan slummien historiasta. Seuraavaksi käsitellään slummimatkailun historiaa ja sen nykytilannetta sekä sivutaan sen eettisyyttä. Tämän jälkeen määritellään matkailija sekä käsitellään motivaatiota ja keskeisiä motivaatioteorioita. Lopuksi yhdistetään kaksi keskeistä aihealuetta ja pohditaan, mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle. Teoria perustuu alan kirjallisuuteen ja muihin julkaisuihin. Teoriaosuudessa hyödynnettiin sekä kirjallisia että sähköisiä lähteitä. Teorian pohjalta laadittiin opinnäytetyön tutkimuksessa käytetyt sähköpostihaastattelun kysymykset.

Tutkimuksessa haastateltiin sähköpostitse kolmea slummikierrokselle osallistunutta henkilöä. Haastateltavista kaksi oli omia kontaktejani ja yhteen sain yhteyden hänen kirjoittamansa matkailublogin kautta. Alun perin tarkoituksena oli haastatella n. kymmentä slummikierrokselle osallistunutta, mutta haastateltavien löytäminen ja ta-

voittaminen osoittautui luultua vaikeammaksi. Nämä kolme haastateltavaa olivat ai-noat, jotka tavoitin, ja jotka olivat halukkaita osallistumaan tutkimukseen. Koska tut-kimukseen osallistuneiden määrä jäi tavoiteltua vähäisemmäksi, käytin tutkimuksista saatujen tulosten tukemiseen viittä blogikirjoitusta, jotka kertoivat kirjoittajien slummikierroskokemuksista. Blogikirjoitukset valittiin sen mukaan, miten tarkasti niissä kuvattiin itse slummikierrosta ja sen herättämiä tunteita.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimustehtävä ja aiheen valinta

Tutkimustehtävänä on tutkia, miksi slummeihin matkustetaan ja miten slummimat-kailu matkailijaan vaikuttaa. Tutkimuksen avulla on tarkoitus siis selvittää, mikä matkailijaa motivoi lähtemään slummikierrokselle ja mitä odotuksia hänellä on slummimatkailun suhteen. Lisäksi halutaan selvittää, millaisia vaikutuksia slummi-kierroksella on matkailijaan, eli millaisia tunteita slummikierros matkailijassa herättää ja muuttiko kierros heidän ajatusmallejaan slummeista ja sen asukkaista.

Valitsin slummimatkailun opinnäytetyöni aiheeksi oman kiinnostukseni vuoksi. Kuu-lin slummimatkailusta ensimmäisen kerran ollessani opiskelijavaihdossa Leeuwar-denissa, Alankomaissa syksyllä 2014. Tourism Resource Development-nimisellä opintojaksolla käsitelimme eri matkailumuotojen hyviä ja huonoja puolia sekä nii-den eettisyyttä. Yksi käsittelemistämme matkailumuodoista oli slummimatkailu. Kiinnostuin aiheesta ja jäin pohtimaan, mikä saa matkailijan lähtemään slummikier-rokselle ja mitä hän odottaa saavansa vierailulta. Näihin kysymyksiin halusin saada vastauksia ja siksi päätin tehdä aiheesta opinnäytetyöni.

Opinnäytetyöaiheen valittuani päätin rajata työn käsittelemään slummimatkailua matkailijan näkökulmasta. Aiheen tarkka rajaaminen on tärkeää, sillä siten varmistetaan, että työ ei pääse paisumaan liian laajaksi. Tästä syystä en esimerkiksi lähtenyt käsittelemään aihetta muiden slummimatkailun osapuolten (asukkaiden ja kierroksia järjestävien yritysten) näkökulmasta. Lisäksi jätin slummimatkailun eettisyyttä käsit-

televän kappaleen tarkoituksella lyhyeksi, sillä aiheesta saisi kirjoitettua vaikka kuinka paljon, enkä halunnut keskittyä tähän aiheeseen liikaa. Halusin tässä opinnäytetyössä keskittyä siihen, mikä saa matkailijan lähtemään slummikierrokselle, ja miten slummikierros vaikuttaa matkailijaan, joten eettisyyteen liikaa pureutumalla työn alkuperäinen aihe olisi saattanut jäädä vähemmälle huomiolle.

2.2 Työn tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarjota suomenkielistä aineistoa slummimatkailusta. Valtaosa slummimatkailua koskevasta kirjallisuudesta ja julkaisusta on englanninkielisiä, joten työni avulla aiheesta on saatavilla tietoa myös suomeksi. Tätä aineistoa on mahdollista hyödyntää jatkossa esimerkiksi opetusmateriaalina tai jatkotutkimusten pohjana.

Työn tavoitteena on lisätä tietoisuutta slummimatkailusta. Keskusteltuani opinnäytetyöni aiheesta lähipiirini ja ystäväieni kanssa, olen pannut merkille, että aihe on hyvin monelle entuudestaan täysin tuntematon. Tämä johtuu luultavasti siitä, että aiheesta ei ole julkaistu juurikaan tietoa suomeksi. Syynä saattaa myös olla se, että suurin osa suomalaisten ulkomaille tehtävistä vapaa-ajan matkoista suuntautuu joko naapurimaihin tai Eurooppaan, joissa slummimatkailua ei esiinny (Suomen virallinen tilasto 2016, 7).

2.3 Teoreettinen viitekehys

Tässä opinnäytetyössä teoriaosuuden keskeiset aihealueet ovat slummimatkailu sekä motivaatio. Aineistona teoriaosuudessa hyödynnetään sekä kirjallisia että sähköisiä lähteitä. Pääosa slummeja ja slummimatkailua käsittelevästä aineistosta on englanninkielisiä sähköisiä lähteitä ja motivaatiota käsittelevä aineisto koostuu sekä suomen- että englanninkielisistä kirjallisista ja sähköisistä lähteistä.

Teoriaosuus alkaa slummi-käsitteen avaamisella ja samalla myös kerrotaan slummien historiasta. Tämän jälkeen käsitellään slummimatkailua ja sen historiaa sekä nykytilannetta. Lisäksi selvitetään lyhyesti eettisyyden määritelmä ja pohditaan

slummimatkailun eettisyyttä. Tämän jälkeen avataan matkailijan ja motivaation määritelmät. Lisäksi käydään läpi keskeisiä motivaatioteorioita. Teoriaosuuden lopuksi kaksi keskeistä aihealuetta yhdistetään ja pohditaan, mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle.

3 SLUMMIMATKAILU

3.1 Mitä ovat slummit?

Slummillla tarkoitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien määritelmän mukaan räjäistä aluetta, joille on rakennettu heikkotasoisia asumuksia, jotka eivät täytä yhtä tai useampaa kunnollisen asumisen peruspiirteistä. Näitä peruspiirteitä ovat toimiva viemäröinti, mahdollisuus puhtaan veden käyttöön, kestäväksi tehty asuinrakennus sekä riittävä elintila. Slummeissa asuvat ovat hyvin köyhiä ja epähygieenisten elinolojen vuoksi riski sairastua vakavasti on suuri. Slummiasukkaita myös usein syrjitään asuinpaikkansa vuoksi, mistä syystä heillä ei välttämättä ole mahdollisuutta käyttää terveys- tai sosiaalipalveluita. Lisäksi työllistyminen on heille haastavaa koulutuksen puutteen takia. (Yhdistyneet Kansakunnat 2007, 25-26; UN-habitat 2012, 99.)

Slummit sijaitsevat suurkaupunkien laitamilla, sillä ihmiset pyrkivät maaseudulta lähelle kaupunkia paremman elämän toivossa. Slummien tehtävä onkin tarjota väliasema matkalla maaseudulta suurkaupunkiin. Väliasemat ovat välttämättömiä, sillä maaseudun köyhien ei ole mitenkään mahdollista paeta kurjuutta asettumalla suoraan suurkaupunkeihin. Ilman slummeja, köyhillä tulijoilla ei olisi yösjää ja he joutuisivat asumaan kaupunkien puistoissa, porttikongeissa tai roska-astioissa. (Hiilamo 2013.)

Vuoden 2012 arvioiden mukaan 863 miljoonaa ihmistä kehittyvissä maissa asuu slummeissa. Tämä tarkoittaa noin 33 %:a kehittyvien maiden kaupunkiväestöstä. Prosentuaalisesti katsottuna eniten slummiasukkaita on Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, jossa 62 % kaupunkiväestöstä asuu slummeissa. Aasiassa slummiasukkaiden osuus kaupunkiväestöstä vaihtelee alueittain: Länsi-Aasiassa tämä osuus on 25 %, Itä-Aasiassa noin 28 %, Kaakkois-Aasiassa 31 % ja Etelä-Aasiassa 35 %. Oseaniassa

sekä Latinalaisessa-Amerikassa ja Karibiassa slummiasukkaita on 24 % kaupunkiväestöstä ja Pohjois-Afrikassa 13 %. (Yhdistyneet Kansakunnat 2013, 50.) Slummeista käytetään eri maissa eri nimityksiä. Esimerkiksi Brasiliassa slummit tunnetaan faveloina, Turkissa nimellä gecekonduklar ja Egyptissä taas nimellä ashwaiyyat. (Hiilamo 2013.)

Koven (2004, 2) ajoittaa slummi-sanankäytön alkuperän 1700-luvun Lontooseen. Tiettävästi alkujaan irlantilaisesta alkuperää oleva sana slummi oli puhekielen ilmaus, jonka slummiasukkaat itse keksivät. Vuonna 1840 sana otettiin viralliseen englannin kielen sanakirjaan, jonka jälkeen sanan käyttö yleistyi Lontoon yläluokan keskuudessa. Sannalla viitattiin East Endin kaupunginosaan.

United Nations Human Settlements Programme (UN-habitat) -raportin mukaan taas slummi-sanankäyttö alkoi 1800-luvun alun Lontoossa, ja sillä viitattiin huonomaisiin huoneistoihin tai ala-arvoisiin kaupunginosiin. 1820-luvulla alkoi työläisväestön muuttovirta kasarmeihin, jotka sijaitsivat tehtaiden ja teollisuusalueiden läheisyydessä tarjoten töitä kasarmin asukkaille. Kunnollisia palveluita kasarmeilla ei kuitenkaan ollut tarjolla. Kaikkein köyhimpiä, huonoimpia ja epähygieenisimpiä elinoloja ja asumuksia alettiin kutsua slummeiksi. Tyypillistä niille oli, että niissä esiintyi rikollisuutta, seksikauppaa sekä huumeiden käyttöä. Myös monet kulkutaudit levisivät slummeissa nopeasti huonon hygienian vuoksi. Vuosien saatossa slummi-sanankäytön merkitys vakiintui nykyiseen merkitykseensä, eli rähjäinen asuinalue, jossa asukkaat ovat köyhiä ja olot ahtaat. (UN-habitat 2003; UN-habitat 2006; UN-habitat 2007.)

Viimeisten kahden vuosisadan aikana slummit ovat kasvaneet tasaista vauhtia. Eri-tyyppisen nopeaa slummien kehitys kuitenkin oli 1900-luvun jälkipuoliskolla, kun kaupungistuminen alkoi kehitysmaissa. Nykypäivän slummit ovat huomattavasti suurempia kuin 1800-luvun silloiset Euroopan ja Pohjois-Amerikan slummit, niin kokoluokaltaan kuin asukasmäärältään. Esimerkiksi vuonna 2006 Rio de Janeiron slummeissa asui lähes Helsingin asukasluvun verran ihmisiä. (UN-habitat 2006.)

Slummien syntyyn on monia vaikuttavia tekijöitä, kuten nopea maaseudulta kaupunkiin muutto, kasvava köyhyys ja eriarvoisuus, epävarmat omistusoikeudet ja globali-

saatio. Ihmiset lähtevät vapaaehtoisesti maaseuduilta ja muuttavat kaupunkeihin töiden perässä. Myös poliittiset konfliktit ovat ajaneet ihmisiä uusille asuinalueille. Ensisijainen syy slummien olemassaoloon on kuitenkin se, että kansalaisilla ei ole omistusoikeutta omaan asuntoonsa eikä maa-alueeseen, jolla asunto sijaitsee. Ilman kunnollisia ja turvattuja omistusoikeuksia slummien asukkailla ei ole mahdollisuuksia parantaa omia elinolojaan. (UN-habitat 2007.)

Vaikka slummit monesti yhdistetään konflikteihin ja väkivaltaan, ovat ne paljon muutakin. Hiilamon (2013) mukaan köyhyydestä ja huonoista oloista huolimatta slummit ovat niin köyhien kuin rikkaidenkin maiden kaikkein menestyksellisimpiä osia, koska slummeissa ihmiset nousevat köyhyydestä ja siellä luodaan uusi keskiluokka. Sen lisäksi slummeissa syntyvät myös seuraavan sukupolven unelmat, kansanliikkeet ja hallitukset.

3.2 Slummimatkailu ja sen historia

Vaikka slummimatkailu on yksi nopeimmin kasvavista matkailun muodoista maailmassa, se on samalla myös yksi kiistanalaisimmista (Ma 2010, 3). Slummimatkailulla tarkoitetaan matkustamista slummeihin eli kaupunkien köyhemmille asuinalueelle.

Slummit ovat kiinnostaneet ihmisiä koko niiden olemassaolon ajan. Slummi-sanana synnylle on kuitenkin vaikeaa asettaa tarkkaa vuosilukua, sillä eri lähteet määrittelevät asian eri tavoin. Koven on esittänyt termin saaneen alkunsa 1700-luvun Lontoossa. Slummi-sanana käyttöönoton myötä alkoi myös verbin ”slumming” käyttö, jolla tarkoitettiin yläluokan vierailuja East Endin kaupunginosaan. Slummivierailujen suosio kasvoi nopeasti ja näitä vierailuja opastivat siviiliasuiset journalistit, papit sekä poliisimiehet. Huoli, hyvinvointi ja hyväntekeväisyys toimivat motivoijina ensimmäisille slummivierailijoille. 1800-luvun puolivälissä vierailut kuitenkin muuttuivat vastaamaan enemmän vapaa-ajan aktiviteettia. (Steinbrink 2012, 2.)

1880-luvulla ”slumming” levisi New Yorkiin. Syynä oli turistien halu nähdä ja vertailla New Yorkin ja Lontoon slummeja keskenään. Slummikierroksia järjestäviä yrityksiä perustettiin Manhattanille, Chicagoon sekä San Franciscoon. 1900-luvun al-

kuun mennessä slummimatkailu koettiin jo osana urbaania matkailua. (Steinbrink 2012, 2.)

Nykymuodossaan slummimatkailu on alkanut 1990-luvulla Rio de Janeirossa, jonka jälkeen se on levinnyt neljän eri maanosan suurimpiin slummeihin (Ma 2010, 3). Vaikka slummimatkailua ajatellaan usein esiintyvän vain kehittyvissä maissa, myös esimerkiksi New Yorkissa järjestettiin vuonna 2013 slummikierroksia Bronxin kaupunginosaan, kunnes viranomaiset puuttuivat kierroksia järjestävän yhtiön mainontaan ja kierrokset lopetettiin. Real Bronx Tours-niminen yhtiö mainosti kierrostensa olevan ”matka todelliseen New York Cityn ghettoon”, mikä koettiin loukkaavana ja harhaanjohtavana. (Iaboni 2013.)

Slummimatkailun nopeaan kasvuun on osaltaan vaikuttanut se, että retkien kohde eroaa perinteisistä kulttuuriretkistä. Media ja erityisesti slummien elämästä kertovat elokuvat ovat myös osaltaan herättäneet kiinnostusta slummeja kohtaan. Esimerkkejä tällaisista elokuvista on muun muassa Mumbaihin sijoittuva Slummien miljonääri (Slumdog Millionaire), Rio de Janeiroon sijoittuva City of God (Cidade de Deus) sekä Johannesburgiin sijoittuva District 9. (Ma 2010, 3.)

Kiinnostuksesta slummeihin kielii myös se, että syksyllä 2016 slummielämästä tul-
laan näkemään tosi tv-sarja brittiläisellä televisiokanava BBC2:lla ”The Slum”-
nimisen sarjan muodossa. Täysin autenttista slummielämää sarja ei kuitenkaan tule
esittämään, sillä kyseessä on kilpailullinen ohjelma, jossa osallistujat asuvat kolmen
viikon ajan viktoriaanisen Lontoon slummioloja vastaavassa rakennuksessa. Kilpaili-
joiden tulee elättää itsensä harjoittamalla perinteisiä kaupantaitoja, kuten myymällä
itse tekemiään tuotteita. Sarja tulee, mitä luultavammin, herättämään keskustelua
köyhyydestä sekä lisäämään entisestään kiinnostusta slummeja kohtaan. (Conlan
2016.)

Slummimatkailu voidaan jakaa niin sanottuun pohjoisen ”slummeiluun” (slumming
in the Global North) sekä etelän ”slummeiluun” (slumming in the Global South).
1900-luvun alun New Yorkiin ja Lontooseen suuntautunut slummimatkailu on poh-
joisen ”slummeilua”, kun taas tämän päivän slummimatkailu kohdistuu eteläiselle
pallonpuoliskolle ja on siten etelän ”slummeilua”. Vaikka slummimatkailua on esiin-

tynyt pohjoisella pallonpuoliskolla jo suhteellisen kauan, on se kuitenkin melko uusi matkailu-muoto kehitysmaissa. (Seaton 2012, 28.)

Slummikierrokset voidaan jakaa kahteen ryhmään: kulttuurillisiin ja viihdyttäviin kierroksiin. Näistä kahdesta ehdottomasti yleisempiä ovat kulttuurilliset kierrokset. Niiden taustalla on sivistäminen eli halu näyttää, kuinka slummiasukkaat todella elävät, ja miten slummiyhteisö toimii. Viihdyttävillä kierroksilla taas keskitytään tarjoamaan jännitystä ja safarimaisia kokemuksia. Esimerkiksi Rio de Janeirossa Jeep Tours-niminen yhtiö tarjoaa kierroksia avokattoisista, armeijatyylisistä jeepeistä käsin ja Be a Local-yrityksen kautta on mahdollista päästä moottoripyöräajelulle favelan läpi (Ma 2010, 4.)

Tyypillisen slummikierroksen kesto on kolme tuntia ja ne suoritetaan joko kävellen tai autolla. Useimmilla kierroksilla turisteille annetaan mahdollisuus vierailta asukkaiden kodeissa tai yrityksissä, joita alueelta löytyy. Kierroksilla on aina mukana englannin kielen taitoinen opas, joka kertoo ulkomaalaisille turisteille, millaista elämä slummeissa on. Kielimuurin takia turisteilla ei ole lupaa keskustella slummiasukkaiden kanssa, edes oppaan välityksellä. Joillakin kierroksilla turisteilla on myös mahdollisuus päästä katsomaan slummialuetta ”lintuperspektiivistä”, jolloin turistit pääsevät vierailemaan slummiasuntojen ”kattoterasseilla”, joista avautuu näkymä koko slummialueelle. (Ma 2010, 4.)

3.3 Slummimatkailun eettisyys

Etiikalla tarkoitetaan moraaliin ja siihen liittyvien kysymysten tutkimista, kuten mikä on oikein ja mikä väärin. Länsimaissa tutkittava etiikka jaetaan kolmeen osaluueeseen: metaetiikkaan, normatiiviseen etiikkaan ja soveltavaan etiikkaan. Metaetiikka tutkii eettisiä käsitteitä ja moraalisen kielen luonnetta ja perustaa, normatiivinen etiikka taas eettisiä normeja eli sääntöjä ja soveltava etiikka eettisten arvojen soveltamista. (Fieser 2016.)

Matkailussa eettisyydellä tarkoitetaan soveltavaa etiikkaa eli sovelletaan eettisiä arvoja matkakohdetta valitessa sekä itse kohteessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä,

että matkasta tulisi olla kaikille osapuolille enemmän hyötyä kuin harmia. Reilun matkailun yhdistys listaakin vastuulliseen matkailun tärkeiksi ohjenuoriksi seitsemän asiaa: matkakohteeseen tutustuminen etukäteen, sesongin ulkopuolella matkustaminen, vastuuntuntoisen matkanjärjestäjän valitseminen, paikallisten tuotteiden ja palvelujen suosiminen, jätteiden minimointi ja veden ja energian säästäminen sekä paikallisen kulttuurin kunnioittaminen. (Reilun matkailun yhdistys, 2016.)

Slummimatkailu on herättänyt paljon keskustelua puolesta ja vastaan. Puolestapuhujat uskovat slummimatkailun parantavan slummeissa asuvien elämää ja auttavan turisteja näkemään maailmaa paremmin. Vastustajat taas näkevät slummimatkailun tunkeiluna ihmisten koteihin. (Weiner 2008; Basu 2012.)

Slummikierroksilla on slummien asukkaisiin työllistävä vaikutus. Slummikierroksia järjestävät yritykset työllistävät slummeissa asuvia esimerkiksi oppaina sekä matkamuistomyyjinä. Tällöin kierroksista saadut tulot palautuvat suoraan yhteisöön. (Weiner, 2008.) Mumbaissa sijaitsevan Reality Tours and Travel- nimisen yhtiön mukaan 80 % heidän slummikierroksista saamistaan tuloista palautuu paikalliseen yhteisöön. Kierrokset myös antavat mahdollisuuden näyttää positiivisemmän puolen slummeista sekä auttavat rikkomaan slummien asukkaisiin liittyviä negatiivisia stereotyyppioita. (Basu, 2012.)

Slummimatkailun vastustajat taas näkevät slummikierrokset tirkistelynä. Turistit ottavat valokuvia slummien asukkaista ja vierailevat heidän kodeissaan kommentoiden heidän elinolojaan. Weiner (2008) viittaa artikkelissaan Brockin yliopiston professoriin David Fennelin, jonka mukaan kierrosten todellinen syy on saada länsimaalaiset tuntemaan olonsa paremmaksi omasta elämästään. Basun (2012) artikkelissa taas Kennedy Odede väittää, että slummimatkailu ei lainkaan helpota slummien ongelmia vaan sen sijaan muuttaa köyhyyden viihteeksi. Turistit kokevat nähneensä jotakin merkittävää ja palaavat sen jälkeen omien elämiensä pariin unohtaen slummiasukkaat.

Weinerin (2009) mukaan slummimatkailu voidaan nähdä tunkeilun sijaan monikulttuurisena ”silmiä avaajana” mikäli kierroksia vain johdetaan vastuullisesti. Hän listaa neljä asiaa vastuullisen slummimatkailun ohjenuoriksi. Ensinnäkin kierrokselle

osallistuvien matkailijoiden määrä tulisi pitää pienenä, jolloin kierroksesta koituu mahdollisimman vähän häiriötä slummin asukkaille. Toiseksi slummiasukkaiden valokuvaus olisi kiellettävä, sillä kuvaaminen häiritsee heidän arkeaan sekä herättää heissä epäluuloja. Lisäksi slummikierroksia järjestävien yritysten tulisi lahjoittaa osaa saamistaan tuloista takaisin slummeihin, jotta pystyttäisiin rahoittamaan tärkeitä projekteja, kuten esimerkiksi klinikoiden rakentamista. Osa yrityksistä tekee näin, mutta enemmänkin olisi Weinerin mukaan tehtävissä. Viimeisenä kohtana Weiner mainitsee matalan profiilin markkinoinnin eli slummimatkailua tulisi mainostaa hienovaraisesti, eikä niinkään seikkailumatkailuna.

4 MATKAILIJAN MOTIVAATIO SLUMMIMATKAILUUN

4.1 Matkailijan määritelmä

Maailman matkailujärjestö (UNWTO) on määritellyt vierailijan matkailijaksi, joka matkustaa tavanomaisen elinympäristönsä ulkopuolelle alle vuoden mittaiseksi ajankaksoksi. Matkan päätarkoituksena vierailijalle ei ole työllistyminen kohteessa, vaan esimerkiksi työ- tai vapaa-ajanmatka tai jokin muu henkilökohtainen syy. Vierailija luokitellaan turistiksi, jos hänen vierailuunsa sisältyy yöpyminen kohteessa, muussa tapauksessa kyseessä on päivävierailija. (World Tourism Organization 2014.)

Park ja Jang (2012) viittaavat työssään Stanley Plogin kehittämän teoriaan, jonka mukaan matkailijoiden persoona määrittelee heidän mieltymyksensä ja tottumuksensa matkailun suhteen. Plogin malli jakaa turistit viiteen eri kategoriaan matkailijan luonteenpiirteiden mukaan. Kahtena ääripäänä ovat allosentrikot ja psykosentrikot, joiden väliin jäävät midsentrikot. Näiden ryhmien väliin jäävät vielä ”lähes allosentrikot” sekä ”lähes psykosentrikot”.

Allosentrikko on matkailija, joka on utelias ja etsii aktiivisesti uusia matkakohteita. Hän tekee päätöksiä nopeasti ja valitsee mieluummin tuntemattomamman matkakohteen yleisesti tunnettujen matkakohteiden sijaan. Psykosentrikot sen sijaan ovat varovaisempia ja konservatiivisempia sekä vähemmän seikkailunhaluisia kuin allosen-

trikot. He suosivat tunnettuja turistikohdeita, joissa ovat yleensä jo aikaisemmin vierailleet. (Park & Jang, 2012.) Psykosentrikot tyypillisesti suosivat pakettimatkoja, jolloin heillä on tarkka käsitys siitä, mitä matkalta odottaa. Suurin osa turisteista kuuluu näiden kahden väliin jäävään ryhmään, midsentrikoihin. Midsentrikot eivät ole aivan allosentrikoiden kaltaisia seikkailijoita, mutta he ovat jokseenkin avoimia uusille kokemuksille. (Personal, Social and Humanities... 2013, 36.)

Plogin teoria on kuitenkin saanut osakseen kritiikkiä. Osa tutkijoista on sitä mieltä, että persoonallisuuden piirteet eivät aina ole ainoa matkakohteen valintaan vaikuttava tekijä. Esimerkiksi taloudellinen tilanne tai muut syyt voivat saada luonnostaan allosentrikon matkustamaan osoittaen midsentrisiä tai lähes psykosentrisiä piirteitä. Lisäksi tutkijat pitävät mahdollisena, että ihminen voitaisiin luokitella vain yhteen kategoriaan, koska ihmiset ovat muuttuvaisia. (Park & Jang, 2012.)

Personal, Social and Humanities Education Section Education Bureau (2013, 34-35) opetusmateriaalissa kerrotaan Cohenin (1972) kehittämästä luokittelusta, joka jakaa turistit neljään eri kategoriaan. Luokittelu perustuu teoriaan, jonka mukaan matkailu yhdistää keskenään uteliaisuuden uusien kokemusten löytämiselle sekä turvallisuuden tarpeen, joka syntyy kotiin liittyvistä muistoista. Cohenin neljä turistin roolia ovat: organisoitu massaturisti, yksittäinen massaturisti, seikkailija sekä ajelehtija.

Organisoituun massaturistiryhmään kuuluvat ovat vähiten seikkailunhaluisia ja pysyttelevätkin koko matkan ajan niin sanotussa ”ympäristöllisessä kuplassa”. Tämä tarkoittaa sitä, että turisti ympäröi itsensä asioilla, jotka ovat hänelle entuudestaan tuttuja ja siten turvallisia. Tyypillisenä esimerkkinä tälle turistityypille ovat opastetut kiertoajelut sekä tarkkaan ennalta suunnitellut ohjelmat. Näin ollen turistin ei tarvitse matkan aikana tehdä itse juuri ollenkaan päätöksiä. (Personal, Social and Humanities... 2013, 34–35.)

Yksittäinen massaturisti on monilta osin samankaltainen kuin edellisen ryhmän edustajat. Turistilla on kuitenkin enemmän valtaa oman ajan käyttönsä suhteen eikä hän ole täysin riippuvainen muusta ryhmästä. Tärkeimmät päätökset tehdään silti matkatoimiston toimesta ja matka sisältää paljon ennalta suunniteltua ohjelmaa. Myös yk-

sittäinen massaturisti pysyy ”ympäristöllisessä kuplassa”. (Personal, Social and Humanities... 2013, 34–35.)

Seikkailija suunnittelee matkansa itse. Seikkailija matkustaa kohteisiin, jotka eivät ole kovin tunnettuja turistien kesken, mutta säilyttää kuitenkin oman elintasonsa valitsemalla esimerkiksi mukavat majoitusolosuhteet ja luotettavat matkantekovälineet. Seikkailija pyrkii kanssakäymiseen paikallisten kanssa ja yrittää kommunikoida heidän kielellään. Seikkailijat uskaltavat poistua mukavuusalueeltaan, mutta säilyttävät kuitenkin varovaisuutensa. (Personal, Social and Humanities...2013, 34–35.)

Ajelehtija pyrkii pääsemään niin lähelle paikallista kulttuuria kuin mahdollista. Ajelehtija pysyttelee mahdollisimman kaukana matkailijoiden suosimista paikoista, kuten hotelleista, tai heille tyypillisistä aktiviteeteistä, kuten kiertoajeluista. He asuvat paikallisten luona ja pyrkivät elämään samanlaista elämää kuin paikalliset. Ajelehtijoilla ei ole lukkoon lyötyjä matkasuunnitelmia tai aikatauluja. (Personal, Social and Humanities... 2013, 34–35.)

4.2 Motivaation määritelmä

Sana motivaatio on alun perin johdettu latinankielisestä sanasta ”movere”, liikkuminen. Myöhemmin termillä on alettu viitata käyttäytymiseemme vaikuttaviin tekijöihin, kuten tarpeisiin, haluihin ja palkkioihin. (Ruohotie 1998, 36.) Kantasana motivaatiolle on motiivi. Motiivit ohjaavat yksilön toimintoja kohti tiettyä päämäärää sitoen samalla osan yksilön energiasta tavoitteiden saavuttamiseksi. Motivaatiolla tarkoitetaan siis tiettyyn tilanteeseen liittyvää psyykkistä tilaa, joka määrää sen, miten ahkerasti ja millä vireys- ja aktiivisuustasolla yksilö toimii ja minne hänen mielenkiintonsa suuntautuu. (Peltonen & Ruohotie 1991, 9.)

Motivaatio jaotellaan kahteen ryhmään: sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan sitä, että työ itsessään on tekijälleen palkitsevaa. Sisäisen motivaation palkkiot tyydyttävät ylimmän asteen tarpeita, kuten itsensä toteuttamisen ja kehittämisen tarvetta. Ulkoisessa motivaatiossa taas työtä motivoi ulkoapäin saatu palkinto. Tällaisia ulkoisen motivaation palkkioita ovat esimerkiksi palkka tai

ulkopuolinen kannustus. Ulkoisen motivaation palkkiot tyydyttävät alemman asteen tarpeita, kuten turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja ravinnon tarvetta. (Ruohotie 1998, 38.)

Motivaatio voidaan myös jakaa tilanne- ja yleismotivaatioon. Tilannemotivaatio, nimensä mukaisesti, kestää lyhyen aikaa ja riippuu tilanteesta. Ympäristötekijöillä on siihen merkittävä vaikutus. Yleismotivaatio lähentelee asenteita, sillä se on hyvin pysyväluonteista. Se kuvaa käyttäytymisen, vireyden ja motivaation keskimääräistä tasoa pitkällä aikavälillä. (Ruohotie 1998, 41-42.)

1950- ja 1960-luvuilla alettiin kehittää ajatuksia motivaatiosta, joista myöhemmin muodostuivat varsinaiset teoriat. Ajatus motivaatiokäsityksen laajentamisesta fysiologisten tarpeiden ulkopuolelle syntyi noihin aikoihin. Esimerkiksi Harlow'n tekemistä apinakokeista kävi ilmi, että sosiaaliset ärsykkeet motivoivat yksilöä monessa tapauksessa enemmän kuin fysiologisten tarpeiden tyydyttäminen. Maslow puolestaan korosti vielä ylemmän tason tarpeita, kuten itsensä toteuttamista. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 12.)

Ajan kuluessa motivaatioteoriat ovat laajentuneet käsittämään niin sisäisiä kuin ulkoisia motivaatiotekijöitä. Eurooppalaisten tutkijoiden tutkimuksissa ollaan tyypillisesti kiinnostuneita motivaation kehityksestä ihmisten koko elämänkaaren aikana, amerikkalaistutkimuksissa keskitytään lähinnä tavoitteiden ja niiden arvioinnin ja hyvinvoinnin kuvailuun. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 20.)

4.3 Motivaatioteoriat

Motivaatiopsykologia selittää ihmisen käyttäytymistä, eli miksi ihminen käyttäytyy tietyssä tilanteessa tietyllä tavalla (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 10). Modernissa motivaatioteoriatutkimuksessa ihmisten motivaatioita ollaan tutkittu ihmisten kertomien tavoitteiden avulla, ja motivaation tutkimus onkin kohdistunut pääasiassa tietoisien motivaation tutkimiseen. Mielenkiinto on kuitenkin herännyt myös aiempaan elämään sekä tavoitteiden arvo- ja motiiviperustaan. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 22.)

Motivaatioteoriat voidaan jaotella kahteen pääryhmään: tarveteorioihin ja prosessiteorioihin. Tarveteoriat selittävät käyttäytymisen sisäisiä syitä. Kenties tunnetuin tarveteorioihin kuuluvista motivaatioteorioista on amerikkalaispsykologi Abraham Maslow'n vuonna 1954 julkaistu tarvehierarkia-teoria. Prosessiteoriat taas kuvailevat yksilöiden eroja reagoinnissa ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin. (Peltonen & Ruohotie 1987, 33-36.)

Maslow'n tarvehierarkia kuvaa viittä ihmisen perustarvetta ja se esitetään usein pyramidin muodossa. Pyramidin alin kerros koostuu ihmisen perustarpeista, jotka ovat elämisen kannalta välttämättömiä, kuten vesi, ruoka ja uni. Tämän yläpuolella oleva taso taas koostuu turvallisuuden tarpeesta eli tarpeesta turvalliseen ja ennalta arvattavaan ympäristöön, joka on suhteellisen vapaa psyykkisistä ja fyysisistä levottomuuksista. Kolmas taso koostuu yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tarpeesta eli yksilön tarpeesta tuntea kuuluvansa joukkoon sekä tuntea itsensä rakastetuksi. Toiseksi ylin eli neljäs taso koostuu kahdesta tasosta: alimpana muiden kunnioitus itseään kohtaan ja ylempänä itsensä kunnioittaminen. Alimpana oleva tarve on saavutettu, kun yksilö on saavuttanut kunnioitusta ja arvostusta muilta ihmisiltä ja itsensä kunnioittamisen tarpeen taso on luonnollisesti saavutettu, kun yksilö arvostaa itseään. Viides taso eli korkein taso koostuu itsensä toteuttamisen tarpeesta. Jotta yksilö voisi kivuta tarvehierarkiassa ylöspäin, tulee alempien tarpeiden olla tyydytettyjä. (Poston 2009, 347-353.)

Toinen erittäin tunnettu motivaatioteoria on psykologi Sigmund Freudin kehittämä psykoanalyysi, joka kuvaa ihmismieltä. Psykoanalyysin keskeinen idea on se, että yksilön toimintaa motivoivat seikat tapahtuvat tiedostamattomalla tasolla (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 11). Freudin mukaan ihmismieli on jakautunut kolmeen osaan: Idiin (se), egoon (minä) ja superegoon (yliminä). Id on näistä kolmesta lähes täysin tiedostamattomissa oleva osa, joka pyrkii impulsiivisesti mielihyvään ja tarpeiden välittömään tyydytykseen. Ego puolestaan pyrkii tasoittamaan idiltä saamiaan impulsseja ja käytännöllistämään superegolta saatuja korkeita moraalivaatimuksia. Superego on vastuussa moraalista ja ympäröivän maailman normien noudattamisesta. Superegon tehtävänä onkin saada yksilö toimimaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. (Dunderfelt, Laakso, Peltola & Vidjeskog 1993, 64–65.)

Kolmas klassinen motivaatioteoria on behaviorismi. Teoria ei varsinaisesti kuvaa motivaatiota vaan enemmänkin motivoivia ilmiöitä. Teorian perusajatuksena on, että palkitsemalla yksilöä tietynlaisesta toiminnasta, on mahdollista saada tämä toimimaan samalla tavalla myös tulevaisuudessa. Tämä voidaan nähdä merkinä motivaation kasvamisesta. (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 11.)

4.4 Motivaatio slummimatkailuun

Page (2011, 68) viittaa kirjassaan Pearcen (2005) teoriaan, jonka mukaan henkilön aiemmat matkustuskokemukset, ikä sekä elämäntilanne näyttelevät keskeistä osaa henkilön valitessa matkakohdetta. Hän kehitti mallin, joka pohjautuu Maslow'n tarvehierarkiaan ja joka koostuu viidestä motivaatiotasosta: biologiset tarpeet, turvallisuuden tarve, ihmissuhteiden kehittäminen, itsensä kehittämisen tarve sekä itsensä toteuttamisen tarve. Hänen teoriansa mukaan ihmisillä on eri tarpeita eri elämänvaiheissa ja nämä tarpeet vaikuttavat myös heidän matkustuskokemuksiinsa.

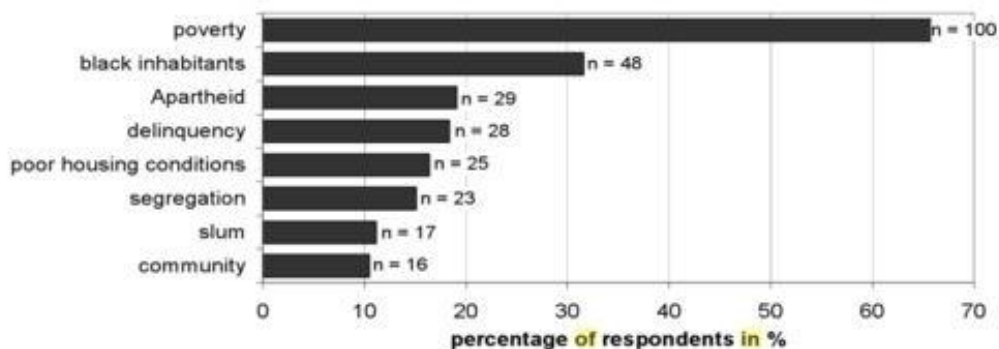
Myöhemmin Pearce loi uuden mallin, jossa matkustusmotivaatiot jaoteltiin kolmeen kerrokseen. Ensimmäinen kerros, eli mallin ydin, sisältää yleisimmät matkustamiseen liittyvät motiivit: rentoutuminen, pako arjesta, uutuuden kaipuu sekä ihmissuhteiden ylläpitäminen. Toisen kerroksen motivaatiot liittyvät itsensä kehittämisen tarpeeseen. Näitä motiiveja ovat esimerkiksi matkakohteen ympäristöön ja väestöön tutustuminen. Kolmas ja uloin kerros sisältää vähemmän tärkeitä motivaatioita, kuten nostalgian kaipuu sekä sosiaalinen status. (Page 2011, 69.)

Tänä päivänä matkustamisen palvelutarjontaa on enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Monet nykypäivän matkailijoista etsivät autenttisia ja yksilöllisiä kokemuksia ja haluavat tutustua paikalliseen kulttuuriin ja elämäntyyliin kommunikoimalla paikallisten kanssa sekä kokeilemalla paikallisia ruokia. Vielä sukupolvi takaperin matkailijat lähinnä "keräilivät" matkakohteita. (Holloway ja Taylor 2006, 614.)

Rolfes, Steinbrink ja Uhl (2009, 35-42) tutkivat slummimatkailua Etelä-Afrikan Kapkaupungissa ja selvittivät, mitä matkailijoille tuli mieleen sanasta "slummi", eli toisin sanoen mitä he ajattelevat, tai ehkä jopa odottavat, slummikerroksella näke-

vänsä. Kuten Kuva 1:stä näkee, negatiiviset assosiaatiot eli miellelyhtymät dominoivat vastauksia. Ylivoimaisesti yleisin vastaus oli köyhyys. Myös rikollisuus, rotuerottelu ja huonot asuinolot nousivat esiin vastauksissa.

Figure 4: Township-Associations³⁶

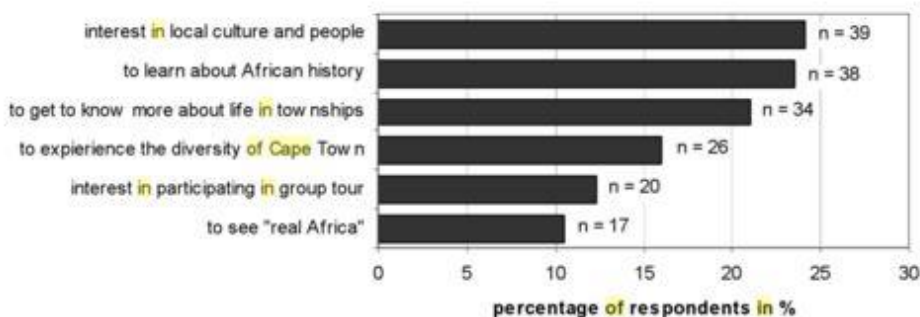

Source: Own research 2007.

Kuva 1. Mielikuvat slummeista (Rolfes, Steinbrink & Uhl, 2009)

Kysyttäessä, mikä motivoi matkailijoita lähtemään slummikierrokselle, yleisimmäksi syyksi nousi kiinnostus paikalliseen kulttuuriin ja ihmisiin. Monet myös uskoivat oppivansa kierroksen aikana lisää afrikkalaisesta kulttuurista sekä oppivansa uutta slummiasukkaiden elämästä. Sen sijaan kiinnostusta ryhmäkierrokselle osallistumiseen ja halua nähdä ”oikea Afrikka” ei koettu slummikierrokselle osallistuneiden keskuudessa kovinkaan suureksi motivoijaksi. (Kuva 2.)

Figure 5: Reasons for Participating in a Township Tour⁴⁰

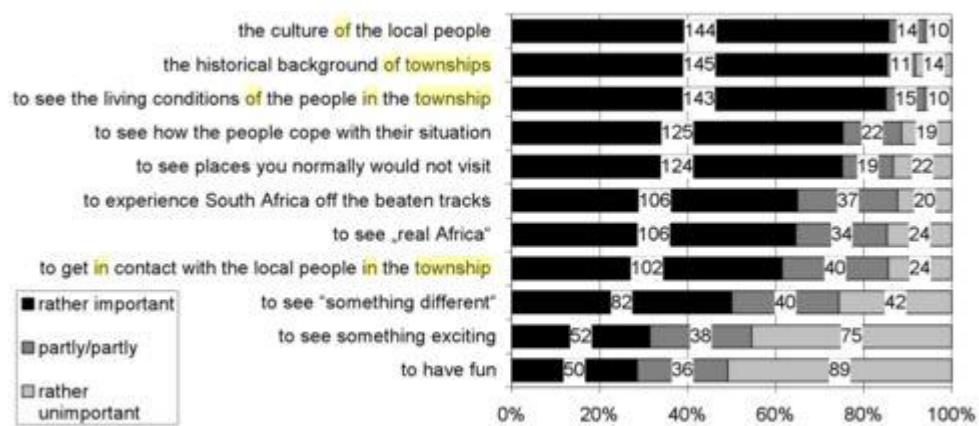

Source: Own research 2007.

Kuva 2. Syitä slummikierrokselle osallistumiseen (Rolfes, Steinbrink & Uhl, 2009)

Slummikierrokselle osallistuneilta kysyttiin myös, mitä he pitivät slummikierroksissa tärkeänä. Saadut tulokset kävivät yhteen motivaatio-kysymyksestä saatujen tulosten kanssa, sillä suurin osa vastaajista piti paikallisesta kulttuurista ja elinoloista oppimista tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Myös slummien historiasta oppimista pidettiin tärkeänä. Monet halusivat nähdä, miten slummiasukkaat selviytyvät elinoloistaan. Merkittävää oli, että suurin osa vastaajista ei pitänyt hauskanpitoa ja jännityksen kokemista tärkeänä. (Rolfes, Steinbrink & Uhl 2009, 35-42.) Voidaan siis päätellä, että slummikierrokselle osallistumista ei koeta huvina vaan opettavaisena kokemuksena. (Kuva 3.)

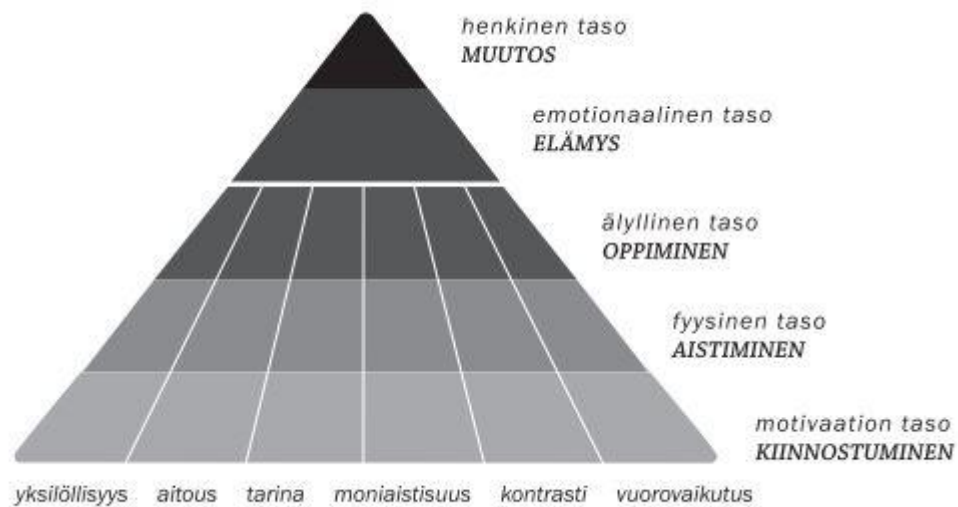
Figure 6: Importance of Specific Aspects of a Township Tour⁴¹

Source: Own research 2007.

Kuva 3. Mitä slummimatkoilijat pitävät slummikierroksessa tärkeänä (Rolfes, Steinbrink & Uhl, 2009)

Motivaatiota slummimatkailuun voidaan tarkastella myös elämyskolmio-mallin kautta. Mallin avulla on mahdollista analysoida ja ymmärtää matkailualan tuotteiden elämyksellisyyttä (Tarssanen 2009, 11). Elämyksellä tarkoitetaan merkittävää ja ikimuistoista kokemusta, joka voi saada kokijassaan aikaan henkilökohtaisen muutoksen. Elämystä on mahdotonta luvata kaikille asiakkaille, mutta tiettyjä elementtejä tuotteeseen sisällyttämällä, on elämyksen syntyminen todennäköistä. Elämyskolmio-mallissa elämystä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta: tuotteen elementtien tasolla ja asiakkaan kokemuksen tasolla. Kuten Kuva 4:stä näkee, kuvion alapuolella on kuvattuna asiakkaan kokemuksen vaikuttavat tekijät (tuotteen elementit) ja pystyakselilla asiakkaan kokemuksen rakentuminen alhaalta ylöspäin (Tarssanen 2009, 11-15.)

Kuva 4. Elämyskolmio (Tarssanen 2009, 11)

Asiakkaan kokemukseen vaikuttavat tekijät ovat yksilöllisyys, aitous, tarina, moniaistisuus, kontrasti sekä vuorovaikutus. Yksilöllisyydellä tarkoitetaan tuotteen ainutlaatuisuutta ja sitä, että täysin samaa tai samankaltaista kokemusta ei ole mahdollista löytää muualta. Yksilöllisyys ilmenee tuotteessa joustavuutena, toisin sanoen asiakkaalla on mahdollisuus räätälöidä tuote omien mieltymystensä ja tarpeidensa mukaan. (Tarssanen 2009, 12.) Tuotteena slummikierros ei täytä yksilöllisyyden kriteerejä. Riippuen kaupungista, slummikierroksia tarjoavia yrityksiä voi olla useita, esimerkiksi Mumbaissa niitä järjestää ainakin Reality Tours and Travel, SlumGods Tour and Travel ja Be the Local Tours. Slummikierroksilla on etukäteen suunniteltu ohjelma, josta ei juuri poiketa, joten asiakkaalla näin ollen on mahdollisuutta räätälöidä tuotetta.

Aitoudella viitataan tuotteen uskottavuuteen. Yksinkertaisimmillaan aitoudella tarkoitetaan olemassa olevaa, alueen todellista elämäntapaa ja kulttuuria. Universaalia ”oikeaa” aitoutta ei kuitenkaan ole olemassa, koska tuotteen aitouden määrittelee viime kädessä asiakas itse. Osa tuotteen aitoutta on silti sen kulttuuris-eettinen kestävyys. Tuotteen tulee perustua tekijöidensä kulttuuriin eikä se saa loukata etnisiä tai muita kulttuuriyhteisöjä tai pyrkiä hyötymään näiden kustannuksella. (Tarssanen 2009, 12-13.) Slummikierroksen aitouden määrittää siis slummikierroskävijä itse, joten aitouden kokemus riippuu kävijän omista ajatuksista slummikierroksesta.

Tarina ja tuotteen aitous liittyvät läheisesti toisiinsa. Uskottavan ja aidon tarinan avulla luodaan sisältöä tuotteelle ja kokemukselle, sekä annetaan asiakkaalle syy kokea tuote. Hyvä tarina yhdistelee faktaa ja fiktiota, esimerkiksi tarinaa voidaan väritellä vanhoilla uskomuksilla tai legendoilla. (Tarssanen 2009, 13.) Slummikierroksilla oppaat kertovat matkailijoille elämästä slummeissa. Oppailla on siis mahdollista lisätä kierroksen elämyksellisyyttä kertomalla tarinoita slummeista ja niiden historiasta.

Moniaistisuus tarkoittaa sitä, että tuotteeseen sisältyvät aistiärsykkeet on huolella suunniteltu eli niitä ei ole liikaa eivätkä ne ole häiritseviä. Näin tuetaan tuotteen mukaansa tempaavuutta sekä varmistetaan, että kokonaisvaikutelma ei kärsi liiallisten ärsykkeiden vuoksi. (Tarssanen 2009, 14.) Slummikierroksella moniaistisuuteen voidaan vaikuttaa suunnittelemalla kierros niin, että matkailijalle annetaan aikaa katsella ympärilleen. Suurimmissa slummeissa on paljon nähtävää ja liian nopeatempoisella kierroksella matkailijan ei ole mahdollista havainnoida ympäristöään rauhassa ja näin ollen elämyksen syntyminen häiriintyy.

Kontrastilla tarkoitetaan tuotteen erilaisuutta asiakkaan omaan arkeen nähden. Matkailijalle uuden ja erilaisen kokeminen antaa mahdollisuuden nähdä itsensä toisesta näkökulmasta. Arjen rajoitusten ulkopuolella asiat myös nähdään ja koetaan eri tavoin. Kontrastin tuottamisessa on tärkeää huomioida asiakkaan kansalaisuus ja kulttuuri. (Tarssanen 2009, 14.) Slummikierrokselle osallistuville slummiasukkaiden arki poikkeaa heidän omasta arjestaan hyvin paljon. Uuden ja erilaisen näkeminen motivoi matkailijaa osallistumaan kierrokselle.

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan onnistunutta kommunikaatiota, niin oppaan ja/tai toisten matkalaisten kesken, kuin myös tuotteen ja sen tuottajien kesken. Yhteisöllisyys on oleellinen osa vuorovaikutusta, sillä yhdessä koettu elämys liittyy ryhmän yhteen ja luo tunteen siitä, että kokemus on arvokas. (Tarssanen 2009, 14-15.) Siksi onkin tärkeää, että esimerkiksi slummikierrokselle osallistuvat esitellään toisilleen kierroksen aluksi, elleivät he tunne toisiaan entuudestaan.

Asiakkaan kokemus rakentuu viidestä tasosta. Ensimmäinen taso on motivaation taso. Tällä tasolla paitsi herätetään asiakkaan kiinnostus, myös luodaan odotuksia tuo-

tetta kohtaan esimerkiksi markkinoinnin avulla. Hyvässä tuotteessa mahdollisimman monen edellä mainitun elämystekijöiden tulisi täytyä jo tällä tasolla. (Tarssanen 2009, 15.)

Motivaation tasolta siirrytään fyysiselle tasolle, jossa asiakas kokee ja tiedostaa tuotteen aistiensa kautta. Fyysisellä tasolla mitataan tuotteen tekninen laatu sekä varmistetaan, että kokemus on asiakkaalle miellyttävä ja turvallinen. Asiakkaalla ei siis esimerkiksi ole liian kuuma tai kylmä tai hän ei ole fyysisesti vaarassa. Niin sanotut extreme-elämykset ovat tässä poikkeus, sillä niissä olennaisena osana kokemukseen kuuluvat vaaran tunteella leikkittely ja siitä selviäminen. (Tarssanen 2009, 15-16.)

Seuraavana on vuorossa älyllinen taso. Älyllisellä tasolla asiakas prosessoi ympäristöstä saamia aistiärsyksiä ja toimii sekä muodostaa mielipiteitä niiden mukaan. Tämän perusteella asiakas päättää, onko tyytyväinen kokemaansa vai ei. Tuotteen tulisi tarjota asiakkaalle mahdollisuus kehittyä ja oppia uutta, joko tiedostetusti tai tiedostamatta. (Tarssanen 2009, 16.)

Älylliseltä tasolta siirrytään emotionaaliselle tasolle. Tällä tasolla varsinainen elämys koetaan. Tosin sitä on mahdotonta luvata kaikille asiakkaille, sillä yksilöiden tunnereaktioita on vaikeaa ennustaa ja hallita. Mikäli tuotteessa kuitenkin on otettu huomioon kaikki elämyksen peruselementit edellisillä kolmella tasolla, on hyvin todennäköistä, että asiakas kokee jonkinlaisen positiivisen tunnereaktion, jonka hän kokee merkitykselliseksi. (Tarssanen 2009, 16.)

Viimeisenä on henkinen taso. Tällä tasolla elämyksen aikaansaama positiivinen tunnereaktio saattaa käynnistää asiakkaassa henkilökohtaisen muutoksen. Tämä saattaa johtaa melko pysyviin muutoksiin asiakkaan fyysisessä olotilassa tai elämäntavassa. Asiakas kokee muuttuneensa tai kehittyneensä ihmisenä. Elämyksen myötä asiakkaan ajattelutavat saattavat muokkautua tai asiakas saattaa löytää itsestään uusia voimavaroja. (Tarssanen 2009, 16.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimuksellisissa opinnäytetöissä käytetään yleisimmin joko kvalitatiivista (laadullista) tai kvantitatiivista (määrällistä) tutkimusmenetelmää. Tämän opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2010, 161) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tyypillisesti kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään paljastamaan odottamattomia seikkoja eikä niinkään testata teorioita tai hypoteeseja. Aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti.

Laadullinen tutkimus painottuu usein tulevaisuuteen ja sen avulla parannetaan, kehitetään tai uudistetaan tutkittavaa kohdetta. Laadullisen tutkimuksen tehtävänä on lisätä ymmärrystä valittua aihetta kohtaan sekä mahdollistaa erilaisia tulkintoja. (Pitkäranta 2014, 13.) Alasuutarin (2011) mukaan taas laadullinen analyysi vaatii tilastollisesta tutkimuksesta poikkeavaa absoluuttisuutta. Tilastollisessa selittämisessä poikkeukset sääntöön ovat sallittuja, mutta laadullisissa analyysissä kaikki tutkittavaan aiheeseen kuuluviksi katsotut seikat tulee kyetä selittämään niin, että ne eivät ole ristiriidassa esitetyn tulkinnan kanssa.

Tutkimusstrategioita katsotaan olevan kolmea eri tyyppiä: kokeellinen, survey-tutkimus ja tapaustutkimus (tunnetaan myös nimellä case study). Kokeellisella tutkimuksella mitataan yhden muuttujan vaikutusta toiseen muuttujaan ja suunnitellaan, miten saada aikaan muutos yhdessä tai useammassa muuttujassa. Survey-tutkimuksessa tietoa kerätään standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä ja kerätyn aineiston avulla pyritään kuvailemaan ja selittämään ilmiötä. Tapaustutkimuksessa taas kerätään yksityiskohtaista tietoa yksittäisestä tapauksesta useita metodeja käyttäen, kuten havainnointia, haastatteluja ja dokumentteja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 134-137.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimustyyppiä on monia. Tutkimus voidaan toteuttaa kyselyn, havainnoinnin tai haastattelun avulla tai käyttämällä tutkimusaineistona eri-

laisia dokumentteja, kuten elämäkertoja, kirjeitä tai päiväkirjoja. Kyselyn avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto, sillä kyselylomake voidaan lähettää suurelle joukolle vastaajia, ja jos lomake on huolellisesti suunniteltu, aineisto pystytään käsittelemään ja analysoimaan nopeasti tietokoneen avulla. Havainnoilla taas saadaan välitöntä, suoraa tietoa tutkittavan kohteen tai ryhmän toiminnasta ja käyttäytymisestä. Haastattelemalla tutkimukseen osallistuvia henkilöitä aineiston keruuta voidaan säädellä joustavasti, ja vastauksia on mahdollista tulkita useammilla tavoilla kuin esimerkiksi kyselyssä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 193-220.) Tästä syystä opinnäytetyön tutkimustyypiksi valikoitui haastattelu.

Haastattelu voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla. Strukturoidussa eli lomakehaastattelussa kysymysten muoto ja esittämisjärjestys on täysin ennalta määriteltä. Avoina eli strukturoimattomassa haastattelussa selvitetään haastateltavan ajatuksia, mielipiteitä ja käsityksiä sitä mukaan, kun ne keskustelussa tulevat esiin. Tämä haastattelumuoto on kaikista haastattelumuodoista lähimpänä keskustelua. Teemahaastattelu on näiden kahden edellä mainitun haastattelumuodon välimuoto. Teemahaastattelussa haastattelun teemat eli aihealueet ovat etukäteen tiedossa, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai ennalta määrättyä järjestystä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 208-209.) Tämän opinnäytetyön tutkimus toteutettiin strukturoimattomana sähköisenä haastatteluna.

Strukturoimattomasta haastattelusta on käytetty kirjallisuudessa myös nimitystä avoin haastattelu. Tämä haastattelumuoto muistuttaa vapaata keskustelua, sillä molemmat osapuolet saavat vuorollaan tuoda esiin puheenaiheita ja voivat siten ohjata keskustelua haluamaansa suuntaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 11-12.) Haastattelussa ei näin ollen ole kiinteää runkoa, joten tilanteen ohjailu on haastattelijan käsissä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 209).

5.2 Sähköinen haastattelu

Kuten aiemmin mainittua, tämän opinnäytetyön tutkimus toteutettiin sähköisenä haastatteluna. Haastattelemalla slummikierroksella käyneitä on mahdollista saada laajempi kuva tutkimusaiheesta kuin esimerkiksi kyselyn teettämällä. Haastattelussa

haastateltavan oli vapaampaa ilmaista itseään ja kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Kuten myös aiemmin mainittiin, vastauksia on myös mahdollista tulkita useammilla tavoilla kuin kyselyssä.

Haastattelut toteutettiin sähköisenä haastatteluna, sillä se oli tässä tapauksessa ainoa tapa tiedon keräämiseen. Tutkimukseen osallistuvia haastateltavia oli loppujen lopuksi kolme, jotka kaikki olivat ulkomaalaisia, joten kasvotusten suoritettavien haastattelujen toteuttaminen kaikkien osallistujien kanssa olisi ollut haasteellista, jopa mahdotonta. Sähköisen haastattelun suurena etuna onkin, että haastattelija ja haastateltava voivat tavoittaa toisensa ilman merkittäviä kustannuksia, vaikka eivät olisi-kaan samassa paikassa samaan aikaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 264-271.)

Sähköinen haastattelu voidaan toteuttaa joko sähköpostitse tai internetissä. Viestintä voi olla yhtäaikaista, kuten reaaliaikainen chati, tai kuten tässä tutkimuksessa, eriaikaista, sähköpostitse tapahtuvaa. Tällöin osapuolet eivät ole riippuvaisia toisistaan vaan haastateltavat voivat vastata kysymyksiin silloin kuin heille parhaiten sopii. Monet tutkijat ovat havainneet, että sähköisessä haastattelussa vastaajien kieli on harkitumpaa, suorempaa ja organisoidumpaa kuin suullisissa haastatteluissa. Tämä johtuu siitä, että haastateltavilla on enemmän aikaa miettiä ja muotoilla vastaustaan. Sähköisessä haastattelussa on myös mahdollista antaa vastaus anonyymisti, mikä madaltaa ihmisten kynnystä vastata kysymyksiin avoimesti. Anonyyminä voidaan myös esittää jyrkästi eriäviä mielipiteitä, joita ei välttämättä kasvotusten tehtävässä haastattelussa esitettäisi. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 264-271.)

Anonyyminä vastaamisen varjopuolena on kuitenkin se, että haastattelija ei voi koskaan olla täysin varma, kuka haastatteluun on vastannut. Haastateltava on esimerkiksi voinut vaihtaa omaa identiteettiään vastatessaan kysymyksiin, esimerkiksi esiintymällä eri-ikäisenä tai toisen sukupuolen edustajana. Haastateltavat eivät puolestaan voi olla varmoja vastaustensa säilymisestä nimettöminä ja salaisina, sillä verkossa käsiteltäviä vastauksia on helppo monistaa ja välittää eteenpäin. Sähköinen haastattelu voi myös asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan, sillä haastatteluun vastaaminen edellyttää tietoteknillisiä valmiuksia. Näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle saattavat jäädä ne, joiden ääni ei muutenkaan kantaudu kuuluville. (Ruusuvuori & Tiittula 2009, 264-271.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Tutkimuksen kulku

Tutkimusta varten laadin kaksi haastattelumallia, toisen suomeksi (LIITE 1) ja toisen englanniksi (LIITE 2). Tämä siitä syystä, että tunsin kaksi ulkomaalaista, joiden tiesin käyneen slummikierroksella ja joiden ajattelin olevan halukkaita osallistumaan tutkimukseen.

Haastattelut koostuivat kymmenestä kysymyksestä. Alkujaan kysymyksiä oli enemmän, mutta karsin niistä lopulta muutaman pois, koska koin, että ne eivät loppujen lopuksi olleet tutkimuksen kannalta relevantteja. Tällaisia olivat muun muassa ”Kuinka vanha olit osallistuessasi slummikierrokselle?” ja ”Osallistuitko kierrokselle yksin vai ystävän/perheenjäsenen kanssa?”. Erottelin kysymykset omien otsikoidensa alle helpottaakseni omaa työtäni vastauksia läpikäydessäni. Otsikkoina olivat slummikierroskokemus (eli missä ja milloin on osallistunut slummikierrokselle), motivaatio ja odotukset sekä slummikierroksen vaikutukset. Taustatietoa- ja Slummikierrosotsikoiden alla olevat kysymykset antoivat kuvaa slummikierroskokemuksesta yleisesti, Ennen slummikierrosta-otsikon alla taas selvitettiin motivaatiota ja odotuksia slummikierroksen suhteen ja Slummikierroksen jälkeen-otsikon kysymyksillä selvitettiin slummikierroksen vaikutuksia. (LIITE 1)

Haastateltavia etsiessäni otin yhteyttä kahteen saksalaiseen tuttuuni, joiden tiesin osallistuneen slummikierrokselle. Otin myös yhteyttä muutamiin bloggaajiin, joiden blogeista löysin julkaisuja slummikierroskokemuksista, mutta lopulta sain vastauksen vain yhdeltä. Vaikka slummikierroskokemuksista löytyi jonkin verran blogimerkintöjä, monet näistä blogeista eivät olleet päivittäneet sivustoaan pitkiin aikoihin, jopa vuosiin. Tällaisiin blogeihin ei siis olisi ollut järkevää ottaa yhteyttä, koska vastausta tuskin olisi tullut.

Sähköiseen haastatteluun vastaajia oli siis kolme. Kaksi vastaajista oli omia, ulkomaalaisia kontaktejani ja yhteen sain yhteyden hänen julkaisemansa blogikirjoituksen avulla. Omat kontaktini olivat molemmat saksalaisia, bloggaaja taas oli amerikk-

kalainen. Vastanneista kaksi oli osallistunut slummikierrokselle Kapkaupungissa, Etelä Afrikassa ja yksi Mumbaissa, Intiassa.

Lähetin haastattelukysymykset kaikille osaanottajille sähköpostitse. Haastateltavat saivat siten vastata kysymyksiin silloin, kun se heille parhaiten sopi. Sähköisessä haastattelussa vastaajan on myös helppo palata edellisiin kysymyksiin ja täydentää vastaustaan tarpeen tullen. Vastausaikaa annoin haastateltaville viikon, jonka koin olevan riittävän pitkä aika. Haastateltavilla oli näin ollen riittävästi aikaa vastata kysymyksiin kunnolla, ja minulle jäi aikaa tulosten analysointiin ja johtopäätösten tekemiseen.

Haastateltavat vastasivat kysymyksiin pääosin ajalla, yhtä haastateltavaa jouduin muistuttamaan asiasta, mutta tämän jälkeen sain vastaukset häneltäkin nopeasti. Vastaukset olivat pääosin hyvin kattavia, eikä minun tarvinnut lähettää lisäkysymyksiä tai pyytää tarkennuksia. Haastateltaviin viitataan seuraavissa kappaleissa lyhenteillä, esimerkiksi H1.

Koska haastatteluun osallistuvia ei vain tahtonut löytyä, päätin lopulta hyödyntää slummimatkailusta kirjoitettuja blogikirjoituksia sellaisenaan tutkimustulosten tukena. Vaikka itse blogeja ei olisikaan päivitetty pitkään aikaan, slummikokemuksista kertovat tekstit eivät ole silti vanhentuneet.

Päädyin lopulta hyödyntämään tutkimusosuudessa viittä blogikirjoitusta. Käyttämäni blogit olivat: The Hungry Partier, This World Rocks, Just One Way Ticket, Janpoy sekä Reality Tours & Travel-matkatoimiston blogi. Valitsin blogit sen mukaan, miten tarkasti niiden kirjoituksissa on kuvattu slummikierrosta ja sen herättämiä tunteita. Määrä oli mielestäni sopiva, koska aikataulullisesti minulla ei olisi ollut aikaa syventyä tarkemmin suurempaan määrään aineistoa. Yksi blogikirjoituksista oli suomalaisen kirjoittama, muut kirjoittajat olivat ulkomaalaisia. Kirjoittajista kolme olivat osallistuneet slummikierrokselle Mumbaissa, yksi Kapkaupungissa ja yksi Manilassa, Filippiineillä. Blogikirjoittajiin viitataan seuraavissa kappaleissa lyhenteillä, esimerkiksi B1.

6.2 Slummikierros

Kaikki haastateltavat sekä blogikirjoittajat olivat osallistuneet niin sanotulle kulttuurilliselle slummikierrokselle. Kierrokseen ei sisältynyt jännitystä tarjoavia aktiviteetteja vaan kierroksen pääpaino oli sivistämisessä ja slummiasukkaiden todellisen arjen näyttämässä. Slummikierrokset sijoituivat kolmeen eri kaupunkiin: Kapkaupunkiin, Mumbaihin ja Manilaan. Seuraavaksi erittelen slummikierrosten kulkua eri kaupungeissa.

Kapkaupungissa slummikierrokselle osallistuneita oli kaksi haastateltavista sekä yksi blogikirjoittajista. Kierrokselle osallistuneiden mukaan osallistujamäärät kierroksille olivat vähäisiä, vain muutama heidän itsensä lisäksi. Kierrokset alkoivat slummin historiasta kertomalla viemällä kävijät paikalliseen museoon. Museokierroksen jälkeen kierros jatkui kävellen, B3:n tapauksessa autolla, ympäri slummiä tutustuen paikallisiin yrityksiin ja projektipajoihin. Kierroksen päätteeksi osallistujille annettiin mahdollisuus ostaa paikallisten myymiä tuotteita, kuten kahvilatuotteita tai käsitöitä. B3 kiteytti ajatuksensa slummikierroksen sisällöstä näin:

” Kierros käsitteli näiden townshippien tulevaisuutta eli sitä miten paikallisia lähiöitä ja slummeja koitetaan kehittää niin että siellä olevat asukkaat saisivat itselleen töitä ja sitä kautta paremman itsetunnon ja arvostuksen elämälleen. Samassa yhteydessä korustui myös se että näistä townshipeistä ja hökkelikujista haluttiin kehittää myös turismin kannalta otollisia kohteita mm. taiteen ja kulttuurin saralle.” [B3]

Mumbaissa kierrokselle oli osallistunut yksi haastateltavista ja kolme blogikirjoittajista. Kaikkien slummikierros oli suuntautunut Dharavin slummiin, joka on tuttu Slummien miljonääri-elokuvasta. Elokuvan suosio on tehnyt siitä yhden Mumbaiin tunnetuimmista slummeista. Kokoluokaltaan se on myös omaa luokkaansa; slummissa asuu noin miljoona ihmistä ja vastaa hehtaarimäärältään 90 jalkapallokenttää.

Kierrokset oli selkeästi jaettu kahteen osaan: slummin teollisen osaan tutustumiseen sekä asuinalueiden kiertämiseen. Kierroksen alkuun osallistujat tutustuivat slummin teollisuusalueeseen. Teollisuusalueella sijaitsee tuhansia erilaisia yrityksiä ja tehtaita, joissa pääasiallisesti valmistetaan muovia, terästä sekä nahka- ja savitöitä. H1:n mu-

kaan kierrokselle osallistuneet pääsivät seuraamaan muun muassa muovin valmistamista sekä heille annettiin mahdollisuus ostaa slummiasukkaiden valmistamia tuotteita. Teollisuusalueelta kierros jatkui itse slummiin, jossa kuljettiin ahtaita kujia pitkin ja annettiin osallistujille mahdollisuus kurkistaa slummiasukkaiden asumuksiin.

Manilassa kierrokselle oli osallistunut yksi blogikirjoittajista. Kierros sijoittui Smokey Mountain-nimiseen slummiin, jossa 25 000 ihmistä kerää roskaa elääkseen. Blogikirjoittaja osallistui kierrokselle kahden muun bloggaajan kanssa. Kierroksen aluksi heille jaettiin hengitysnaamiot, sillä Smokey Mountainilla, joka on 50 metriä korkea roskavuori, poltetaan jatkuvasti renkaita ja puuta. Aasukkaat siis tienaa elantonsa keräämällä kierrätettävissä olevia roskia, kuten muovia, sekä polttavat puuta tehden siitä hiiltä, jonka sitten myyvät eteenpäin. Kierroksen aikana osallistujat pääsivät näkemään paitsi hiilentuotantolaitoksen toimintaa, myös asukkaiden hyvin vaatimattomia asumuksia.

6.3 Mikä motivoi lähtemään slummikierrokselle?

Kuten teoriaosuus jo antoi olettaa, kaikki haastateltavat kertoivat motivaation slummikierrokselle lähtemiseen kummunneen kiinnostuksesta uuteen kulttuuriin ja uuden kokemiseen. Haastateltavat kokivat, että kierrokselle osallistumalla he saisivat nähdä, millaista elämä slummeissa todella on.

Suurin osa blogikirjoittajista ei kuitenkaan kirjoituksessaan avannut motivaatiotaan lähteä slummikierrokselle. Eräs bloggaajista kertoi päätyneensä slummikierrokselle matkaoppaan suosituksesta, sillä heillä ei ollut muuta suunniteltua ohjelmaa matkan viimeiselle päivälle. Hän totesi kuitenkin, että vietettyään lomansa hienoissa hotelleissa, hän koki, että hänen tulisi myös tutustua siihen elämään, mitä monet Mumbaiissa asuvat elävät joka päivä.

”Staying in perhaps the most lavish hotels we’ve ever had the fortune to enjoy, there was a sense that we should go out and see the lives that so many in Mumbai navigated every day.” [B2]

Yksi bloggaajista kertoi, että hän tahtoi kiertää slummeissa oppiakseen Mumbaiin todellisesta elämästä sekä testatakseen omia olettamuksia siitä, millaista elämä slummeissa on. Tavoitteena ei ollut tirkistellä vaan oppia sekä korjata omia ja myös muiden harhaluuloja slummeista.

”We want to tour the slums in order to learn about the realities of life here as well as to test our prior assumptions about what life in a slum is like. Our goal here is not to gawk but to respectfully learn and maybe we can help to clear up misconceptions that we and others have about slums.” [B4]

6.4 Matkailijan odotukset

Haastateltavien odotukset slummikierrokselta olivat varsin negatiivissävytteisiä, aivan kuten teoriaosuudessakin esillä olleessa tutkimuksessa. Haastateltavat odottivat näkevänsä kierroksilla köyhyyttä ja surullisia/masentuneita ihmisiä. Slummiasumukset miellettiin likaisiksi ja ahtaiksi. H3:lla myös oli mielikuva, että slummeissa ei olisi saatavilla puhdasta vettä.

Myös blogikirjoittajat odottivat slummien olevan likaisia ja täyteen ahdettuja ja slummiasukkaiden olevan onnettomia. Eräs kirjoittajista myös uskoi, että slummeissa lapset käyvät töissä koulun sijaan.

”We admit that our assumptions are that slums are crowded and dirty, that children work instead of go to school, and that the living conditions are overall very poor.” [B4]

Slummikierrokselle osallistuminen herättää monenlaisia tunteita. Toisaalta ollaan innostuneita näkemään uutta, mutta samalla tunnetaan syyllisyyttä siitä, että tirkistellään toisten elämään. Yksi Mumbaissa slummikierrokselle osallistuneista uskoi ennen kierrosta tuntevansa olonsa kierroksella ulkopuoliseksi, vaivaantuneeksi ja jopa pelokkaaksi. Kokemus oli kuitenkin täysin päinvastainen.

”It’s exciting to see the slums, but on the other hand I felt guilty for joining such a tour. I don’t like human zoos.” [B5]

”I expected to feel markedly out of place, awkward, and potentially even afraid. I’m not sure I’ve ever been more wrong in my life.” [B2]

6.5 Slummikierroksen vaikutukset matkailijaan

”Seeing live unfold inside of Dharavi was the most eye-opening and real experience that I’ve had throughout all of my travels.” [B2]

Tämä lause kiteyttää hyvin slummikierroksen vaikutukset matkailijaan. Kaikki vastaajat sanoivat slummikierroksen olleen heille kaiken kaikkiaan positiivinen ja silmiä avaava kokemus. Slummikierros muutti heidän käsityksiään slummeista ja slummien asukkaista. Erityisesti slummiasukkaiden iloisuus ja vieraanvaraisuus olivat slummimatkaajille yllätys. Eräs bloggaajista oli liikuttunut siitä, miten slummeissa asuvat lapset juoksentelevat ympäriinsä onnellisina, vaikka heillä ei olekaan tulevaisuutta.

”And then I thought about the children I met at Smokey Mountain. They don’t have a future. But they laugh. They run around with their dirty faces and worn out clothes and they seem happy.” [B5]

Mielikuvat ja odotukset slummeista osoittautuivat monelle osittain vääriksi. Slummit ovat hyvin organisoituja ja esimerkiksi Mumbaissa Dharavin slummi on jaettu teollisuus- ja asuinalueisiin. Teollisuusalueella sijaitsee tuhansia yrityksiä, joissa slummi-asukkaat työskentelevät paahtavan auringon alla valaen savea tai tehden nahka- tai metallitöitä. Asuinalueet taas vastasivat pääosin matkailijoiden odotuksia: talot ovat ahtaita ja likaisia ja asukkailla ei ole saatavilla puhdasta vettä.

Slummiasukkaat eivät kuitenkaan itse koe elävänsä kurjuudessa, sillä he ovat eläneet koko elämänsä slummissa eivätkä näin ollen tiedä paremmasta. Slummimatkailijat taas kokivat, että slummikierrokselle osallistuminen opetti heitä näkemään maailmaa

uudelta kantilta ja arvostamaan sitä, mitä itsellä on, ja että mitään ei pitäisi pitää itsestäänselvyytenä.

Sekä tutkimukseen osallistuneet, että blogikirjoittajat suosittelivat slummikierrokselle osallistumista muille. Moni myös osallistuisi itse uudestaan kierrokselle. Haastateltavat eivät kokeneet, että slummikierrokselle osallistuminen olisi juurikaan vaikuttanut heidän matkailutottumuksiinsa, sillä he ovat ennenkin pyrkineet matkoillaan tutustumaan paikalliseen kulttuuriin ja näkemään uusia asioita.

7 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miksi slummeihin matkustetaan, ja miten slummikierros matkailijaan vaikuttaa. Tutkimuksella haluttiin vastata kysymyksiin, mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle, millaisia odotuksia matkailijalla on slummikierroksen suhteen, sekä millaisia vaikutuksia slummikierroksella on matkailijaan.

Näihin kysymyksiin etsittiin vastauksia haastattelemalla sähköisesti kolmea slummikierrokselle osallistunutta sekä käytettiin viittä aiheesta kirjoitettua blogikirjoitusta lisäaineistona. Teoriaosuutta varten tutkittiin aiheesta löytyvää kirjallista ja sähköistä aineistoa ja selvitettiin, mitä slummit ja slummimatkailu ovat, sekä mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle. Lisäksi avattiin slummimatkailun eettisyyttä sekä määriteltiin matkailija ja motivaatio.

Sekä teoriaosuus että tutkimustulokset tukevat sitä päätelmää, että tärkein motivaatiotekijä slummikierrokselle lähtemisessä on uuteen kulttuurin tutustuminen sekä uusien asioiden kokeminen. Slummikierrokselle osallistuva kokee, että slummikierros näyttää matkailijalle slummiasukkaiden todellista elämää. Slummikierrokselle osallistumalla voidaan myös korjata omia harhaluuloja slummeista ja myöhemmin korjata myös muiden käsityksiä slummeista.

Matkailijat odottavat näkevänsä slummikierroksella köyhyyttä, ankeutta ja surkeita ja ahtaita hökkeleitä, joissa ei ole saatavilla puhdasta vettä. Slummiasukkaiden ajatellaan olevan masentuneita ja lasten käyvän töissä sen sijaan että he kävisivät koulua. Matkailijat myös odottavat tuntevansa olonsa kierroksella epämukavaksi ja jopa pelokkaaksi. Odotukset kuitenkin ovat usein paljon pahempia kuin mitä todellisuus.

Slummikierroksella voidaan sanoa olevan matkailijaan mieltä avartava vaikutus. Slummikierros opettaa matkailijan arvostamaan sitä, mitä itsellä on, ja että mitään ei pitäisi pitää itsestään selvyytenä. Slummiasukkaiden iloisuus ja ystävällisyys saavat matkailijat näkemään, että kurjissakin oloissa ihmiset voivat elää onnellista elämää.

8 TULOSTEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI

Laadullisessa tutkimuksessa kaikkiin valmiina oleviin aineistoihin on suhtauduttava kriittisesti ja punnittava niiden luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 189). Erityisesti internetistä löytyvien sähköisten lähteiden suhteen kannattaa olla tarkkana, sillä lähes kuka vain voi kirjoittaa ja muokata tekstejä virtuaalisesti. Itsekin jätin tätä opinnäytetyötä tehdessäni joitakin löytämiäni lähteitä pois sen vuoksi, etten täysin luottanut sivustoon. Sähköisistä artikkeleista valitsin työhöni ne, joiden julkaisijoiden koin olevan yleisesti katsoen luotettavia.

Lähteitä valitessani pyrin myös valitsemaan työhöni sellaisia lähteitä, jotka oli julkaistu 2000-luvulla. Vanhemmista lähteistä kerätty tieto olisi saattanut olla jo ”vanhentunutta”. Käytin lähteenä muutamaa kirjaa, jotka olivat vanhempia, mutta niissä oleva tieto voidaan laskea sellaiseksi, että se ei ole tähän päivään mennessä muuttunut.

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin sähköisenä haastatteluna, mikä saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Sähköisessä haastattelussa haastatteliija ei voi olla täysin varma, että kysymyksiin on vastannut se henkilö, kenelle ne on osoitettu. Täysin varma haastatteliija ei voi myöskään olla siitä, onko haastateltava oikeasti osallistunut

slummikierrokselle. Tässä tapauksessa kuitenkin otanta oli hyvin pieni ja kaksi haastateltavista oli omia kontaktejani, joiden tiesin osallistuneen slummikierrokselle, joten uskon, että heiltä saadut tiedot ovat luotettavia.

Haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa se, että haastateltava haluaa antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastateltava saattaa esittää itsestään vain parhaita puoliaan ja vaieta ”vajaavaisuuksistaan”. Lisäksi haastatteluaineisto on konteksti- ja tilanesisidonnaista; haastateltava saattaa vastata haastattelussa eri tavalla kuin jossakin toisessa tilanteessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 206-207.)

Tutkimukseen osallistuneiden vähäisen määrän lukuun ottaen on vaikea vetää kaikkiin slummimatkailejiin päteviä johtopäätöksiä. Blogikirjoitusten avulla halusin tukea haastatteluista saamiani tuloksia, jotta tulosten voitaisiin katsoa olevan yleistettävämpiä. Tutkimuksesta saadut tulokset kuitenkin olivat hyvin samankaltaisia kuin mitä teoria antoi odottaa, joten voisin sanoa tulosten olevan luotettavia.

9 POHDINTA

Koska valitsin opinnäytetyöni aiheen oman kiinnostukseni perusteella, motivaatio työn tekemiseen oli korkea jo alusta lähtien ja kirjoittamisprosessi eteni yllättävän nopeasti. Työni eteni asettamani aikataulun mukaan, sillä tavoitteenani oli valmistua kevään 2016 aikana.

Eniten aikaa vei haastateltavien etsintä ja tutkimustulosten sekä blogikirjoitusten läpikäyminen, vaikka toki teoriaosuuden kokoamisessakin meni oma aikansa. Haastateltavien etsintä osoittautui vaikeammaksi kuin olin alkujaan kuvitellut ja olinkin jossain vaiheessa epätoivon partaalla, kun haastateltavia ei vain tahtonut löytyä. Lopulta ymmärsin, että voisin käyttää blogikirjoituksia apuna tutkimustuloksissa. Tämä auttoi minua paitsi saamaan laajemman kuvan tutkimusalueestani, myös lievittämään stressiä tutkimustulosten suppeudesta.

Tämän opinnäytetyön tekeminen ehdottomasti lisäsi entisestään haluani osallistua jonakin päivänä slummikierrokselle. Slummikierrokselle osallistuminen on mielestäni kannattavaa, jos on varma siitä, että kierroksen järjestävä yritys toimii vastuullisesti. Slummikierroksen avulla on mahdollista nähdä ja kokea, miten slummeissa todella eletään ja millaisia slummeissa asuvat ihmiset ovat. Työtä tehdessäni minut yllätti se, miten pitkä historia slummimatkailemisella oikeastaan onkaan ja opin myös paljon muutakin uutta slummeista.

Vaikka slummimatkaileminen herättää paljon keskustelua puolesta ja vastaan, oma näkemykseni on, että niin kauan kuin kaikki osapuolet hyötyvät slummikierroksesta, on slummimatkaileminen säilyttämisen arvoinen matkailumuoto. Parhaimmillaan slummikierrokset työllistävät slummeissa asuvia ihmisiä, jolloin osa kierroksista saatavista tuloista ohjautuu takaisin slummeihin ja siten niiden kehittämiseen. Matkailijat taas hyötyvät kierroksista pääsemällä tutustumaan uuteen kulttuuriin ja näkemään jotain sellaista, jota eivät ole ennen nähneet.

Tulevaisuudessa slummimatkailemista voitaisiin tutkia enemmän slummiasukkaiden näkökulmasta. Heidän näkemyksistään slummimatkailemiseen löytyi hyvin vähän, jos ollenkaan, tietoa. He kuitenkin näyttävät tärkeää osaa slummikierrosten järjestämisessä, joten olisi tärkeää saada myös heidän äänensä kuuluviin. Toki ymmärrän, että tällaisen tutkimuksen toteuttaminen tulisi olemaan haastavaa ja edellyttäisi tutkijan itsensä matkustamista slummiin.

Työlläni halusin vastaukset seuraaviin kysymyksiin: Mikä motivoi matkailijaa lähtemään slummikierrokselle? Mitä odotuksia matkailijalla on slummikierroksen suhteen? Millaisia vaikutuksia slummikierroksella on matkailijaan? Mielestäni onnistuin saamaan vastaukset kaikkiin näihin kysymyksiin. Motivaatio- ja odotukset-kysymyksiin sain vastauksen yhdistämällä kirjallisuutta ja haastatteluista saamiani tuloksia, vaikutuksista sain tietoa haastateltavien vastauksista sekä blogikirjoituksista.

Työni tavoitteena oli lisätä ihmisten tietoisuutta slummimatkailemisesta, joten toivonkin, että tämä työ tavoittaa mahdollisimman matkailusta kiinnostuneen.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Basu, M. 2012. Poverty tours: A learning experience or simply gawking? CNN. Viitattu 22.1.2016. <http://edition.cnn.com/2012/05/22/travel/india-poverty-tourism>.

Conlan, T. 2016. BBC slums it as The Apprentice meets Charles Dickens in new history show. The Guardian. Viitattu 16.3.2016. <http://www.theguardian.com/media/2016/jan/22/bbc-the-apprentice-charles-dickens-the-slum>.

Dunderfelt, T., Laakso, J., Peltola, R. & Vidjeskog, J. 1993. Psykologia 5: Yksilöllinen ihminen. Porvoo: WSOY.

Fieser, J. 2016. Ethics. The Internet Encyclopedia of Philosophy. Viitattu 18.3.2016. <http://www.iep.utm.edu/ethics/>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hiilamo, H. 2013. Slummit parantavat maailmaa. Voima. Viitattu 22.1.2016. <http://fifi.voima.fi/artikkeli/2013/helmikuu/slummit-parantavat-maailmaa>.

Holloway, J, Taylor, N. 2006. The Business of Tourism. Seventh edition. Essex, England: Pearson Education Limited.

Iaboni, R. 2013. 'Ghetto' tours of Bronx ended after outrage. CNN. Viitattu 22.1.2016. <http://edition.cnn.com/2013/05/23/travel/new-york-bronx-ghetto-tours>

Koven, S. Teoksessa Frenzel, F., Koens, K. & Steinbrink, M. 2012. Slum Tourism: Poverty, power and ethics. New York: Routledge

Ma, B. 2010. A Trip into the Controversy: A Study of Slum Tourism Travel Motivations. Penn Humanities Forum on Connections.

Nurmi, J-E., Salmela-Aro, K. 2002. Mikä meitä liikuttaa: modernin motivaatiopsykologian perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Page, S.J. 2011. Tourism Management: An Introduction. 4th edition. Elsevier Ltd.

Park, J-Y., Jang, S. 2012. Psychographics: Static or dynamic? International Journal of Tourism Research. Volume 16. Sivut 351-354. Viitattu 19.1.2016. http://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1228&context=gradconf_hospitality

Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1987. Menetelmiä työhalun parantamiseksi. Keuruu: Otava.

Peltonen, M. & Ruohotie, P. 1991. Ihmisten johtaminen. Helsinki: Otava.

- Personal, Social and Humanities Education Section Education Bureau. 2013. Tourism and Hospitality Studies, Introduction to Tourism. Fine-tuned version. Viitattu 31.1.2016. http://www.edb.gov.hk/attachment/en/curriculum-development/kla/pshe/nss-curriculum/tourism-and-hospitality-studies/Tourism_English_19_June.pdf
- Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - työkirja ammattikorkeakouluun. E-kirja. Jokioinen: e-Oppi. Viitattu 31.1.2016
- Poston, B. 2009. An Exercise in Personal Exploration: Maslow's Hierarchy of Needs. The Surgical Technologist, August 2009. Association of Surgical Technologists. Viitattu 20.2.2016. <http://www.ast.org/pdf/308.pdf>.
- Reilun matkailun yhdistys-verkkosivut. Viitattu 16.2.2016. <http://www.reilumatkailu.fi/>.
- Rolfes, M., Steinbrink, M. & Uhl, C. 2009. Townships as Attraction: An empirical study of Township Tourism in Cape Town. University of Potsdam.
- Ruohotie, P., 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Helsinki: Edita.
- Ruusuvuori, J., Tiittula, L. 2009. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. 2.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Seaton. Teoksessa Frenzel, F., Koens, K. & Steinbrink, M. 2012. Slum Tourism: Poverty, power and ethics. New York: Routledge
- Steinbrink, M., 2012. "We Did the Slum!" - Urban Poverty Tourism in Historical Perspective. Tourism Geographies.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 16.2.2016. http://www.stat.fi/til/smat/2015/15/smat_2015_15_2016-02-05_fi.pdf.
- Tarssanen, S. 2009. Elämystuottajan käsikirja. 6. painos. LEO Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus. Rovaniemi: Oy Sevenprint Ltd
- UN-habitat. 2003. Slums of the World: The face of urban poverty in the new millennium? Viitattu 19.1.2016. http://www.sustainable-design.ie/sustain/UN-Habitat_2003WorldSlumsReport.pdf.
- UN-habitat. 2006. Slums: Past, Present and Future. Viitattu 19.1.2016. <http://unhabitat.org/slums-past-present-and-future-eugenie-birch-university-of-pennsylvania>.
- UN-habitat. 2007. What are slums and why do they exist? Viitattu 19.1.2016. http://www.preventio-web.net/files/1700_462551419GC202120What20are20slums.pdf.
- UN-habitat. 2012. State of the World's Cities 2012-2013: Prosperity of Cities. Viitattu 8.2.2016. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/745habitat.pdf>.

Weiner, Eric. 2008. Slum Visits: Tourism or Voyeurism? New York Times. Viitattu 22.1.2016. http://www.nytimes.com/2008/03/09/travel/09heads.html?_r=3&.

Weiner, Eric. 2009. Slumming It: Can Slum Tourism Be Done Right? World Hum. Viitattu 22.1.2016. <http://www.worldhum.com/features/eric-weiner/slum-tourism-the-responsible-way-20090312/>.

World Tourism Organization UNWTO. 2014. Understanding Tourism: Basic Glossary. Viitattu 31.1.2016. <http://statistics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/glossaryen.pdf>.

Yhdistyneet Kansakunnat. 2007. Millenium Development Goals Report. New York City: United: Status Report. Viitattu 19.1.2016. <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/mdg2007.pdf>.

Yhdistyneet Kansakunnat. 2013. Millenium Development Goals Report. New York City: United: Status Report. Viitattu 19.1.2016. <http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustatietoa

1. Missä ja milloin olet osallistunut slummikierrokselle?
2. Mistä sait tiedon slummikierroksen järjestämisestä?

Ennen slummikierrosta

3. Mikä sai sinut lähtemään slummikierrokselle?
4. Millaisia odotuksia sinulla oli kierroksen suhteen?

Slummikierros

5. Mitä kohteita kierroksella näitte? Millaisia aktiviteetteja kierroksella oli?

Slummikierroksen jälkeen

6. Vastasiko kierros odotuksiasi?
7. Muuttiko slummikierrokselle osallistuminen käsityksiäsi slummeista/sen asukkaista ja jos muutti, niin miten?
8. Vaikuttiko slummikierros elämäntyyliäsi tai ajattelutapoihisi ja jos vaikutti, niin miten?
9. Voisitko kuvitella tulevaisuudessa osallistuvasi slummikierrokselle?
10. Onko slummikierrokselle osallistuminen vaikuttanut matkustustottumuksiisi?

INTERVIEW QUESTIONS

Background information

1. When and where have you attended a slum tour?
2. Where did you get the information about the tour being held?

Before the slum tour

3. What made you sign up for the slum tour?
4. What kind of expectations you had about the slum tour?

The slum tour

5. What attractions did you visit on the tour? What activities did you do?

After the slum tour

6. Did the slum tour meet your expectations?
7. Did the slum tour change your view on slums/slum residents and if it did, how?
8. Did the slum tour affect on your lifestyle or way of thinking and if it did, how?
9. Would you attend to a slum tour in the future?
10. Has attending a slum tour affected your travel habits?